

1. KRIVE

Definicija 1.1. Regularna (parametrizovana) kriva u $\mathbb{R}^n$, $n > 1$, je preslikavanje $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^n$, klase C^k za neko $k \geq 1$, tako da je $\frac{d\alpha}{dt} \neq 0$, za sve $t \in (a, b)$.

Oznake: $\frac{d\alpha}{dt} = \alpha'(t) = (\alpha'_1(t), \dots, \alpha'_n(t))$; $\frac{d^2\alpha}{dt^2} = \alpha''(t) = (\alpha''_1(t), \dots, \alpha''_n(t))$.

Definicija 1.2. Vektor brzine regularne krive $\alpha(t)$ u $t = t_0$ je $\frac{d\alpha}{dt}$ izračunat u $t = t_0$. Brzina krive α u $t = t_0$ je dužina vektora brzine u $t = t_0$, tj. $\left\| \frac{d\alpha}{dt}(t_0) \right\|$.

Za krivu $\alpha : I \rightarrow \mathbb{R}^3$ kažemo da je **jedinične brzine** ukoliko je $\|\alpha'(t)\| = 1$ za $a < t < b$.

Definicija 1.3. Neka je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^n$ kriva. **Vektorsko polje (polje vektora) duž krive α** je funkcija Y koja svakom $t \in (a, b)$ dodeljuje vektor $Y(t)$ u tački $\alpha(t)$.

$$Y(t) = (y_1(t), \dots, y_n(t))$$

Definicija 1.4. **Tangentno vektorsko polje** na regularnu krivu $\alpha(t)$ je polje vektora

$$T(t) = \frac{\frac{d\alpha}{dt}}{\left\| \frac{d\alpha}{dt} \right\|}$$

Tangentna linija (tangenta) na regularnu krivu α u tački $t = t_0$ je prava:

$$l = \{w \in \mathbb{R}^3 \mid w = \alpha(t_0) + sT(t_0), s \in \mathbb{R}\}.$$

Definicija 1.5. Neka su $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^n$ i $\beta : (c, d) \rightarrow \mathbb{R}^n$ dve regularne parametrizovane krive klase C^k . Tada se kaže da su one **ekvivalentne** (piše se $\alpha \sim \beta$) ako postoji difeomorfizam $\phi : (c, d) \rightarrow (a, b)$ klase C^k tako da je $\beta = \alpha \circ \phi$. Kriva β je **reparametrizacija** krive α . Za β se kaže da je **pozitivna reparametrizacija** krive α ukoliko je $\phi' > 0$, a **negativna reparametrizacija** krive α ukoliko je $\phi' < 0$.

Lema 1.1. Relacija $\sim$ navedena u Definiciji 1.5 je relacija ekvivalencije.

Definicija 1.6. Klasa ekvivalencije $[\alpha]$ relacije $\sim$ je **regularna geometrijska (neparametrizovana) kriva**, tj. **regularna kriva**, ili **samo kriva**.

Napomenimo da se termin "kriva" često se koristi i za skup slika, tj. za $\mathcal{S} = \alpha((a, b))$, naročito ukoliko ne postoji mogućnost zabune. Za preslikavanje α kažemo da je "parametrizacija skupa" $\mathcal{S}$, "parametarski oblik" skupa $\mathcal{S}$, da "parametarski definiše" skup $\mathcal{S}$, ili, slobodnije, da je "parametrizacija krive" $\mathcal{S}$. Tako kažemo i da je "kriva α parametarski zadana, definisana".

Koja je relacija između brzine krive α i brzine njene reparametrizacije?

Lema 1.2. Neka je β reparametrizacija od α . Tada je

$$(1.1) \quad \beta'(u) = \phi'(u) \alpha'(\phi(u)),$$

pri čemu je $\beta = \alpha \circ \phi$, $\phi : (c, d) \rightarrow (a, b)$, $c < u < d$.

Da li su krive $\alpha(t) = (t, 0, 0)$, $\beta(t) = (t^3, 0, 0)$, $\gamma(t) = (t^3 + t, 0, 0)$ regularne? Koje su njihove slike (tragovi) ?

Da li su krive $\alpha(t) = (\cos t, \sin t, 0), 0 \leq t \leq 2\pi$ i $\beta(t) = (\cos t, \sin t, 0), 0 \leq t \leq 4\pi$ ekvivalentne u smislu Definicije 1.5?

Da li je prava $p = \{w \in \mathbb{R}^3 | w = \alpha(t_0) + \lambda \frac{d\alpha}{dt}(t_0), \lambda \in \mathbb{R}\}$ tangenta linija?

Da li tangenta linija zavisi od parametrizacije? Da li vektor brzine zavisi od parametrizacije? A tang vektor?

Da li skup tačaka u $\mathbb{R}^2$ možemo zadati i na neki drugi način?

Definicija 1.7. Neka je $F : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ ne obavezno neprekidna funkcija. **Skup nula funkcije** F je skup $F^{-1}(0) = \{p \in \mathbb{R}^2 | F(p) = 0\}$. **Implicitno definisana kriva** u $\mathbb{R}^2$ je skup nula diferencijabilne funkcije $F : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$.

Čak i kada pretpostavimo da je F diferencijabilna, skup nula od F može da ima "vrhova". Medjutim, postoji važan slučaj kada je moguće naći parametrizaciju skupa nula od F .

Teorema 1.1. Neka je $F : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ diferencijabilna funkcija i q tačka takva da je $F(q) = 0$. Ukoliko je $(\frac{\partial F}{\partial x}, \frac{\partial F}{\partial y})|_q \neq 0$, tada postoji okolina $\mathcal{U}$ od q u $\mathbb{R}^2$ i (parametrizovana) kriva $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^2$ takav da je slika od α $\{p \in \mathcal{U} | F(p) = 0\}$.

Koristeći polarne koordinate $x = r \cos t, y = r \sin t$, ravansku krivu možemo zadati preslikavanjem $\alpha(\theta) = \rho_\alpha(\theta)(\cos \theta, \sin \theta)$, za $\rho_\alpha(\theta) \geq 0, a < \theta < b$. Tada kažemo da je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^2$ **polarna parametrizacija**, a funkciju ρ_α zovemo **radijus funkcija** krive α . Radijus funkcija potpuno određuje polarnu parametrizaciju krive, pa često krivu definišemo koristeći samo radijus funkciju.

Definicija 1.8. Neka je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^n$ regularna kriva. Pretpostavimo da je α definisana na otvorenom intervalu (c, d) , sa $c < a < b < d$, tako da je α definisana i diferencijabilna u a i b . **Dužina luka krive** na intervalu $[a, b]$ je

$$(1.2) \quad L(\alpha) = \int_a^b \|\alpha'(t)\| dt.$$

Neka je kriva α zadana polarnom parametrizacijom $\rho = \rho(\theta)$. Dokazati da je dužina krive α na segmentu $[a, b]$ data formulom:

$$(1.3) \quad L(\alpha) = \int_a^b \sqrt{(\rho')^2 + \rho^2} d\theta.$$

Neka je kriva α zadana sa $y = f(x)$. Tada je dužina krive α na segmentu $[a, b]$ data formulom:

$$L(\alpha) = \int_a^b \sqrt{1 + f'^2} dx.$$

Za neko svojstvo krive kažemo da je geometrijsko ako ono ne zavisi od parametrizacije, ili ako samo zavisi od izbora orijentacije.

Teorema 1.2. Neka je β reparametrizacija od α . Tada je $L(\alpha) = L(\beta)$.

Definicija 1.9. Fiksirajmo broj c sa $a < c < b$. **Funkcija dužine luka** s_α sa početkom u c krive $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^n$ je definisana sa

$$(1.4) \quad s_\alpha(t) = \int_c^t \|\alpha'(u)\| du,$$

za $c \leq t \leq b$.

Teorema 1.3. Neka je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^n$ regularna kriva. Tada postoji njena reparametrizacija β , čija je brzina jedinična.

Funkcija dužine luka proizvoljne krive jedinične brzine (npr. $\beta : (c, d) \rightarrow \mathbb{R}^n$) zadovoljava

$$s = s(t) = \int_c^t \|\beta'(u)\| du = t - c,$$

tj. funkcija s meri dužinu.

Posledica 1. Neka je $\beta : (c, d) \rightarrow \mathbb{R}^n$ kriva dobijena reparametrizacijom definisanom Teoremom 1.3. Tada kažemo da je β **parametrizovana dužinom luka** ili da je to **prirodna parametrizacija**.

Određiti prirodnu parametrizaciju prave, kružnice, elipse, parabole, heliksa...

Posledica 2. Dve proizvoljne prirodne parametrizacije date krive razlikuju se za konstantu.

Posledica 3. Neka je α regularna kriva i $s = s(t)$ dužina luka te krive. Tada je

$$\begin{aligned} (1) \quad \frac{ds}{dt} &= \left\| \frac{d\alpha}{dt} \right\| = \|\alpha'(t)\| \\ (2) \quad \alpha'(t) &= \frac{d\alpha}{dt} = \frac{ds}{dt} T \\ (3) \quad T &= \frac{d\alpha}{ds} \end{aligned}$$

Definicija 1.10. Neka je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^3$ prirodno parametrizovana kriva.

Krivina krive α je

$$\kappa(s) = \|T'(s)\|.$$

Vektorsko polje **glavnih normala** krive α je

$$N(s) = \frac{T'(s)}{\kappa(s)}, \quad \kappa \neq 0$$

a vektorsko polje **binormala** je

$$B(s) = T(s) \times N(s), \quad \kappa \neq 0.$$

Torzija krive α je funkcija

$$\tau(s) = - \langle B'(s), N(s) \rangle, \quad \kappa \neq 0.$$

Definicija 1.11. Frenet-Serret-ov reper prirodno parametrizovane krive α je $\{T(s), N(s), B(s)\}$.

Lema 1.3. Neka je α prirodno parametrizovana kriva. Tada je **Frenet-Serret-ov** reper ortonormiran, u tačkama gde je $\kappa(s) \neq 0$.

Teorema 1.4. Neka je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^3$ prirodno parametrizovana kriva i $\kappa(s) \neq 0, s \in (a, b)$. Tada je

$$\begin{aligned} T'(s) &= \kappa(s)N(s) \\ N'(s) &= -\kappa(s)T(s) + \tau(s)B(s) \\ B'(s) &= -\tau(s)N(s) \end{aligned}$$

za sve $s \in (a, b)$.

Definicija 1.12. Neka je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^3$ regularna kriva i neka je $\tilde{\alpha} : (c, d) \rightarrow \mathbb{R}^3$ prirodno parametrizovana kriva α . Naime, $\alpha(t) = \tilde{\alpha}(s(t))$, pri čemu je $s(t)$ dužina luka. Označimo sa $\tilde{\kappa}$ i $\tilde{\tau}$ krivinu i torziju krive $\tilde{\alpha}$, a sa $\{\tilde{T}, \tilde{N}, \tilde{B}\}$ Frenet-ovu bazu krive $\tilde{\alpha}$. **Krivina krive proizvoljne brzine**, α , je reparametrizacija krivine krive $\tilde{\alpha}$, tj. $\kappa(t) = \tilde{\kappa}(s(t))$. Slično: $\tau(t) = \tilde{\tau}(s(t))$, $T(t) = \tilde{T}(s(t))$, $N(t) = \tilde{N}(s(t))$, $B(t) = \tilde{B}(s(t))$, za torziju i Frenet-ovu bazu.

Teorema 1.5. Neka je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^3$ regularna kriva sa brzinom $v = \|\alpha'\| = s'$. Tada su "uopštene" Frenet-ove formule:

$$\begin{aligned} T'(s) &= v\kappa(s)N(s) \\ N'(s) &= -v\kappa(s)T(s) + v\tau(s)B(s) \\ B'(s) &= -v\tau(s)N(s). \end{aligned}$$

Lema 1.4. Brzina i ubrzanje regularne krive α su dati formulama

$$(1.5) \quad \alpha' = vT,$$

$$(1.6) \quad \alpha'' = \frac{dv}{dt}T + v^2\kappa N,$$

gde v označava brzinu krive α .

Teorema 1.6. Neka je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^3$ regularna kriva i $\kappa > 0$. Tada je:

$$(1) \quad B = \frac{\alpha' \times \alpha''}{\|\alpha' \times \alpha''\|};$$

$$(2) \quad N = B \times T;$$

$$(3) \quad \kappa = \frac{\|\alpha' \times \alpha''\|}{\|\alpha'\|^3};$$

$$(4) \quad \tau = \frac{[\alpha', \alpha'', \alpha''']}{\|\alpha' \times \alpha''\|^2}.$$

Definicija 1.13. Oskulatorna ravan krive α parametrizovane dužinom luka u tački $\alpha(s)$ je ravan koja sadrži $\alpha(s)$ i ortogonalna je na vektor binormale. slično, **normalna ravan** je ortogonalna na T , a rektificiona ravan je ortogonalna na N .

Teorema 1.7. Izometrije prostora $\mathbb{R}^3$ čuvaju krivinu, torziju i izvod funkcije dužine luka. Znak torzije se menja ukoliko je izometrija indirektna.

Teorema 1.8. Neka su α i β prirodno parametrizovane krive u $\mathbb{R}^3$ definisane na istom intervalu (a, b) i pretpostavimo da imaju istu torziju i istu pozitivnu krivinu. Tada postoji izometrija koja preslikava α u β .

Teorema 1.9. Neka su $\kappa : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^3$, $\kappa > 0$ i $\tau : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^3$ diferencijabilne funkcije. Tada postoji kriva jedinične brzine $\beta : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^3$ čija je krivina κ i torzija τ .

Definicija 1.14. Neka je $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^2$ prirodno parametrizovana kriva i N_z vektor normale takav da je $[T, N_z]$ pozitivno orijentisana ortonormirana baza. Tada je κ_z "uopštena" krivina krive α , pri čemu je $\alpha'' = \kappa_z N_z$.

Teorema 1.10. Neka je $k_z : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}$ proizvoljna glatka funkcija. Tada postoji prirodno parametrizovana kriva $\alpha : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^2$ čija je "uopštena" krivina k_z .

Ukoliko je $\beta : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}^2$ neka druga prirodno parametrizovana kriva čija je "uopštena" krivina k_z , tada postoji direktna izometrija M u $\mathbb{R}^2$, takva da je $\beta(t) = M(\alpha(t))$, za sve $t \in (a, b)$.

Posledica 4. Kriva α iz Teoreme 1.10 je: $\alpha(t) = \left(\int_{s_0}^t \cos \theta(u) du, \int_{s_0}^t \sin \theta(u) du \right)$, $\theta(s) = \int_{s_0}^s k_z(u) du$.

Posledica 5. Jedan od klasičnih načina da se opiše ravanska kriva α je pomoću **prirodnih jednačina**, tj. jednačina oblika $F(\kappa, s) = 0$, gde s označava funkciju dužine luka krive α . Ove jednačine jasno pokazuju kako se krivina menja pri promeni dužine luka i invarijantne su pri translaciji i rotaciji. Ipak, ove jednačine nisu baš korisne za račun.